

دراهمکار برای ۶ چالش سال پایانی دولت روحانی

امیر الله امینی
عضو هیات علمی
دانشگاه علامه طباطبائی

عمر دولت روحانی تا یکسال دیگر به پایان می‌رسد؛ اما نزدیک شدن به ماه‌های پایانی فعالیت کابینه دولت دوازدهم با چالش‌های متعددی روبه‌رو است که مهم‌ترین آن در مقطع فعلی نظام تولید، تحریم و شیوع ویروس کرونا است؛ البته موارد دیگری هم وجود دارد که باعث می‌شود دولت روحانی دست به گریبان آن باشد.

این چالش‌ها در ادامه می‌آید:

۱ اصلی‌ترین چالش در این دولت بر می‌گردد به نظام تولید و اینکه رشد تولید ناخالص داخلی منفی است و منفی بودن رشد نشانگر این است که سرمایه‌گذاری کم و یازدهی سرمایه‌گذاری و تولید کم می‌شود؛ این موارد به‌صورت زنجیروار گسترش پیدا می‌کند، چرا که تولیدی نیست که سرمایه‌گذاری شود و سرمایه‌گذاری نیست که از آن تولید صورت گیرد.

۲ مسأله بعدی حجم نقدینگی بالا است که عمدتاً مربوط به کسری بودجه دولت است، بخشی از بودجه دولت به مالیات‌ها منتهی می‌شود و مالیات‌ها نیز بر می‌گردد به تولید که اکنون هم کاهش تولید را تجربه می‌کنیم. در نهایت باید گفت افزایش نقدینگی و کسری بودجه به تورم می‌انجامد چرا که دولت مجبور می‌شود بخشی از نقدینگی خود را از طریق استقرار حل کند و این امر مشکل ساز است.

۳ مشکل بعدی مربوط به اقتصاد خارجی است که در دو مقوله صادرات و واردات با آن روبه‌رو هستیم. در مقطع فعلی نمی‌توانیم صادرات به نحو مطلوبی انجام دهیم و در زمینه واردات هم به‌خاطر آنکه گشایش اعتبار از بانک‌ها غیرممکن شده دولت را با چالش مواجه می‌کند.

۴ مسأله دیگری که دولت در یکسال پایانی خود با آن مواجه است مسائل داخلی و تحریم‌ها است. در این شرایط خیلی از کشورها نمی‌توانند با ایران مراودات بازرگانی داشته باشند و عملاً نمی‌توان کالایی را خریداری کرد یا اگر امکان خرید میسر شود به‌خاطر اینکه از طریق واسطه‌ها است، هزینه نهایی کالا افزایش پیدا می‌کند.

۵ اصولاً وقتی نمی‌توانیم نفت بفروشیم؛ مشکل بزرگی برای کشور است. زمانیکه فروش نفت با چالش مواجه می‌شود عرضه ارز هم نداریم. وقتی ارز نداریم، نمی‌توانیم خیلی از کالاهای واسطه‌ای حتی دارو را تأمین کنیم.

۶ موضوع مهم دیگر، اقتصاد دولتی است، در چنین شرایطی هزینه‌ها چند برابر است. اگر تولید ناخالص داخلی کشور را بخواهیم به‌صورت تخصصی نگاه کنیم می‌بینیم که ۶۵ تا ۷۰ درصد آن متعلق به دولت است (یعنی در تولید ناخالص داخلی حجم دولت بسیار بالا است). برای اینکه بتوان این مسائل را حل کرد بایستی به‌سمت کوچک‌سازی دولت حرکت کرد که به نظر می‌رسد این امر قابل تحقق نیست به خاطر اینکه مشکلات زیادی دارد و این مهم وقت می‌برد. تورم در بزرگی دولت و هزینه آن بسیار اثر گذار است.

اما برای اینکه دولت روحانی بتواند از ۶ چالشی که اشاره شد تا حدودی رها و فارغ شود ۵ راهکار عملیاتی توصیه می‌شود که امیدواریم سیاست‌گذاران به آنها توجه کنند.

۱ اولین راهکار این است که به‌دنبال کوچک‌سازی دولت باشیم. درآمدها کاهش یافته لذا چاره‌ای جز کاهش هزینه‌ها نداریم. خیلی از هزینه‌ها است که دولت در قالب ضررهای بودجه‌ای آن را می‌پردازد. ازاین رو شرکت‌ها باید کوچک و خصوصی شوند. فروش شرکت‌های دولتی یکی از راهکارهای کوچک‌سازی دولت است.

۲ دولت در بخش درآمدهای نفتی (مشتقات نفتی) بایستی به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که تولید بنزین و گازوئیل افزایش پیدا کند و در پی صادرات این محصولات به در آمد ارزی دست پیدا کنیم. همچنین در محصولات پتروشیمی باید چنین رویه‌ای را طی کنیم تا ارز بیشتری وارد کشور شود و با وجود تحریم‌ها این نوع کالاها خریدار جهانی دارند.

۳ در بخش کشاورزی دقت بیشتری داشته باشیم و روی آن سرمایه‌گذاری کنیم. ایران در محصولات باغی می‌تواند به رتبه‌های اول دست پیدا کند؛ ما توانمندی و نقطه باردهی خوبی در انواع محصولات کشاورزی داریم.

۴ وقتی در بخش تولید با شرایط منفی روبه‌رو هستیم بهتر است که به‌سمت کاهش مالیات‌ها برویم و از تولیدکنندگان حمایت کنیم.

۵ بهبود فضای کسب و کار هم اهمیت بسزایی دارد؛ باوجود آنکه قانون آن تصویب شده است، ایران در بین کشورهای جهان هنوز رتبه پایینی در فضای کسب و کار دارد. اکنون بهترین زمان عملیاتی کردن شاخص‌های بهبود فضای کسب و کار است. سیاست‌گذاران باید در حل مشکلات موانع تولید، معقول‌سازی مالیات‌ها، پرداخت وام ارزان قیمت، حمایت دولت از صنایع و سایر موارد اقدام کنند. دولت در این مقوله هم هیچ کاری نکرده است.

نویخت:

اعتبارات سفر رئیس جمهوری به قم ۱۵۱ درصد افزایش پیدا کرد

معاون رئیس جمهوری و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور با بیان اینکه در سفر رئیس جمهوری به قم ۲۴ مصوبه صورت گرفته بود، گفت: برای این مصوبه‌ها سه هزار و ۸۷۰ میلیارد ریال اعتبار تعیین شد که تا الان مجموع پرداختی پنج هزار و ۸۳۰ میلیارد ریال و ۱۵۱ درصد بیشتر از مبلغ مورد نظر است.

به گزارش ایرنا، «محمدباقر نوبخت» روز جمعه در سفر به قم و شرکت در جلسه ویدیو کنفرانس با بهرام سرمست استاندار قم که به کرونا مبتلا شده و در منزل در قرنطینه به سر می‌برد، اظهار داشت: با این حال ما خودمان را موظف می‌دانیم برای برخی از طرح‌هایی که باقی مانده پرداخت‌هایی داشته باشیم و همه این اقدام‌ها گام کوچکی در خدمتگزاری به مردم قم است. نوبخت همچنین با بیان اینکه ارقامی که در حوزه حمل و نقل و ریل و تصفیه‌خانه آب قم لازم است نیز از سوی دولت اختصاص داده خواهد شد، گفت: در ارتباط با زیرساخت راه و راه آهن و همچنین مسأله آب شرب قم نیز این مسأله اجتماعی را با حمایت مالی بر طرف می‌کنیم.

معاون رئیس جمهوری در بخش دیگری از سخنان خود هدف از سفرش به قم را تبادل دو تفاهنامه در بخش جهش تولید و مسکن عنوان کرد و گفت: تفاهنامه جهش تولید در راستای راهبرد ابلاغی سال ۹۹ رهبر معظم انقلاب انجام می‌شود که با امضای آن ۲۷ طرح مختلف صنعتی، کشاورزی و گردشگری با سرمایه‌گذاری ۱۰ هزار میلیارد ریالی در دستور کار قرار می‌گیرد. وی رقم ارزی این حجم از سرمایه‌گذاری را نیز ۱۸ میلیون و ۶۰۰ هزار دلار ذکر کرد و گفت: حدود ۲۰۰ میلیارد ریال از این اعتبار از محل تبصره ۱۸ و ۱۴ تأمین می‌شود.

وی تسهیلات بانکی در نظر گرفته شده برای طرح‌ها را نیز هفت هزار و ۱۰۰ میلیارد ریال دانست

کارشناسان در گفت‌وگو با «ایران» نظر می‌دهند

تأثیر راه‌اندازی بورس املاک بر ساماندهی بازار مسکن

گروه اقتصادی/ آن‌طور که فرهاد دژپسند، وزیر اقتصاد، خبر داده بورس املاک و مستغلات از این هفته راه‌اندازی می‌شود. به گفته وزیر اقتصاد ۱۲ حوزه درگیر بورس مستغلات هستند، سازمان‌ها، چون بنیاد مستضعفان، بنیاد شهید، ستاد فرمان امام، سازمان تأمین اجتماعی و دانشگاه آزاد اعلام آمادگی کرده‌اند تا املاک خود را در این بورس قرار دهند.

بر این اساس، راه‌اندازی بورس املاک به‌صورت بورس «مستقل املاک» است و دولت قصد دارد در این بورس املاک مازاد خود را از این طریق به فروش برساند. با افزایش قیمت مسکن و کاهش معاملات در خصوص بهار امسال عزم دولت برای راه‌اندازی بورس املاک جدی‌تر شد. حالا با اعلام وزیر اقتصاد دولت به‌دنبال عرضه املاک مازاد دولتی در بازار مستقل املاک است. با توجه به گفته‌های قبلی

وزیر اقتصاد در خصوص عرضه املاک دژپسند، بورس دژپسند، وزیر اقتصاد، خبر داده بورس املاک و مستغلات از این هفته راه‌اندازی می‌شود. به گفته وزیر اقتصاد ۱۲ حوزه درگیر بورس مستغلات هستند، سازمان‌ها، چون بنیاد مستضعفان، بنیاد شهید، ستاد فرمان امام، سازمان تأمین اجتماعی و دانشگاه آزاد اعلام آمادگی کرده‌اند تا املاک خود را در این بورس قرار دهند.

حسن القلیابافصل، رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص راه‌اندازی بازار بورس املاک توضیح داد که «بحث تشکیل بورس املاک، اتفاق تازه‌ای است که در بازار سرمایه در حال وقوع است. ما قصد داریم در کنار املاک، امتیازات و اموال نیز مورد

ح ۳مشکل اساسی بازار مسکن با راه‌اندازی بورس املاک

اوراق مسکن... می‌توان مشکلات خانوار را در تأمین مسکن کاهش داد. گلوگاه سومی هم البته در بخش مسکن وجود دارد و آن نبود پیمانکاران و شرکت‌های بزرگ است. ساخت و ساز شخصی و فردی گران تمام می‌شود و بدون کیفیت است. در کنار کشف قیمت عادلانه و تأمین سرمایه این مسأله هم در بورس املاک قابل حل است. وقتی سرمایه به سمت مسکن روانه شود قاعدتاً منجر به تشکیل شرکت‌های بزرگ می‌شود. همچنین با شفاف‌شدن قیمت‌ها، شرکت‌های بزرگ که بازدهی خوبی دارند می‌توانند سهامداران بیشتری جذب کنند. بنابراین گلوگاه‌های مسکن از موانع خارج می‌شود. باید الزامات قانونی برای معاملات املاک در بورس اجرا شود. ثبت همه معامله‌ای بدون ثبت خرید یا فروش در سامانه انجام نشود یعنی هر کسی می‌خواهد خانه‌ای بفروشد برای مدتی موظف به درج آگهی فروش در سامانه معاملات املاک باشد تا در فضایی شفاف معاملات به‌صورت منتقل شود. مزیت این طرح این است که میزان کل تقاضا و عرضه مسکن در کشور مشخص می‌شود و قیمت‌هایی که در حراج کشف می‌شود می‌تواند مبنای قابل قبولی برای بقیه املاک باشد. ابزارهایی مثل صندوق پروژه، اوراق مشارکت و اوراق استثنای می‌تواند در این بازار عرضه شود. در نهایت خدمات لیزینگ با اوراق تسهیلات یا وام هم در این بازار شفاف می‌شود. بخش مسکن بعد از نفت بزرگ‌ترین بخش اقتصادی است و پتانسیل خوبی برای ساماندهی و جلب فعالان اقتصادی دارد. بنابراین راه‌اندازی بورس برای بخش بزرگی از اقتصاد کشور به نظر می‌رسد.

ترکیه واردات گاز ایران را از سر گرفت

جانشینان گاز ایران در ۲ ماه

در عین حال، الجزایر با ۱۳،۳۷ درصد سومین تأمین‌کننده گاز مصرفی ترکیه بود. LNG آمریکا ۱۰،۹۵ درصد از این سبد را به خود اختصاص می‌داد و پس از آن کشور قطر با ۹،۹۲ درصد در جایگاه بعدی قرار داشت. ترینیداد و توباگو و نیجریه نیز از دیگر کشورهای صادرکننده گاز به ترکیه بوده‌اند. در این میان سهم ایران از این بازار صفر بوده است. مرتضی بهروزی‌فر، عضو هیأت علمی مؤسسه مطالعات انرژی، در خصوص توقف واردات گاز ترکیه از ایران می‌گوید: «ترکیه با ۲ ماه که خط لوله وارداتی گاز ایران در مرز بازرگان و در خاک ترکیه دچار حادثه شد، پس از مذاکرات با مقامات ایرانی اعلام کرد تسهیلات این خط لوله را تا تیرماه انجام می‌دهد. بر این مبنا نیز محمد جواد ظریف، وزیر امور خارجه کشورمان اظهار کرده بود:

ترکیه تا پایان ماه ژوئن واردات گاز ایران را از سر می‌گیرد. بررسی‌های «ایران» در خصوص سبد تأمین گاز مصرفی ترکیه نشان می‌دهد که در این مدت سهم LNG (گاز طبیعی مایع) ایالات متحده آمریکا در سبد سوخت مصرفی ترکیه افزایش یافته بود. این مسأله در راستای مذاکرات ترامپ و اردوغان، رؤسای جمهور دو کشور در حاشیه کنفرانس امنیتی مونیخ ۲۰۲۰، با هدف افزایش سطح تجاری دو کشور به سالانه ۱۰۰ میلیارد دلار در دهه آینده رقم خورده که در این مدت جایگزین بخشی از گاز وارداتی ایران بوده است.

همچنین در دو ماه متوالی، کشور آذربایجان در صادرات گاز طبیعی به ترکیه از روسیه پیشی گرفته بود و حدود ۳،۴۰ درصد از گاز مصرفی ترک‌ها را تأمین می‌کرد. روسیه با سهم ۱۷،۸۶ درصدی در رتبه دوم قرار گرفت.

در بورس، تأثیری در رفع مشکلات بخش عرضه مسکن نخواهد داشت. موافقان اما می‌گویند با توجه به ارزش مسکن در ایران و نیز حجم بالای املاک مازاد بانک، راه‌اندازی بازاری مستقل برای مسکن که از شفافیت اطلاعاتی برخوردار باشد، اقدام مناسبی خواهد بود. با راه‌اندازی بورس مسکن، بازاری برای عرضه املاک بزرگ و به‌صورت مشارکتی خواهیم داشت و این اقدام شاید روزنه‌ای برای عرضه املاک مازاد بانک‌ها بگشاید.

به نظر می‌رسد با روشن شدن جزئیاتی بیشتر از بورس املاک، در خصوص عملکرد این بورس و تأثیر آن بر ساماندهی بازار سرمایه می‌توان نظرات قطعی‌تری ارائه داد.

قانون، شرکت‌های دولتی تأیید امسال فرصت دارند تا املاک و دارایی‌های مازاد خود را به فروش برسانند و در غیر این صورت با مالیات‌های سنگین مواجه خواهند شد. البته کارشناسان اقتصادی نظرات متفاوتی در مورد تأثیرگذاری راه‌اندازی بورس املاک در ساماندهی بازار مسکن ارائه می‌دهند. مخالفان طرح معتقدند اینکه با راه‌اندازی بورس مسکن، چطور قرار است مسکن متری به فروش برسد یا چطور قرار است املاک بزرگ را در قالب ETFها عرضه

کرد، مشخص نیست. آنها می‌گویند مسکن، کالایی مصرفی است و اگر قرار باشد مشکلات متقاضیان واقعی مسکن کاهش یابد، باید مشکل اصلی این بازار ریشه‌یابی و مرتفع شود. عرضه مسکن

اقتضار کم در آمد تأثیرگذار خواهد بود هنوز مشخص نیست. بورس املاک، پنجمین بورس کشور است و به گفته مسئولان بازار سرمایه، «کار تخصصی این بورس معاملات دارایی‌های مالی مبتنی بر املاک برای تأمین مالی است.» البته قرار است در بورس املاک آبرتمان هم معامله شود. کارشناسان بر این نکته تأکید دارند که آنچه تحت عنوان بورس مسکن مطرح شده در واقع صندوق‌های سرمایه‌گذاری زمین و ساختمان است و با بورس املاک و مستغلات که قرار است عمدتاً به فروش دارایی‌های مازاد شرکت‌های دولتی بپردازد تفاوت دارد. بر این اساس، عرضه املاک در راستای قانون رفع موانع تولید انجام می‌شود. طبق این

فروش زمین‌های دولتی ممنوع است

مدتی است دولت در نظر دارد بورس املاک و مستغلات را با فروش متری و سازوکارهای دیگر راه‌اندازی کند. اصول اولیه اقتصاد این نوع

فعالیت را نمی‌پذیرد. حتی در چهارچوب اقتصاد توسعه هم این بحث قابل گفت‌وگو نیست. از پیش از انقلاب و در برنامه اول توسعه، ورود مسکن به بورس به‌عنوان توصیه بود. در برنامه سوم توسعه راه‌اندازی سیستم رهن ثانویه مطرح شد. این نحوه حضور مسکن در بورس است و در همه دنیا هم وجود دارد. تنها راه درست حضور مسکن در بورس هم بازار رهن ثانویه است. در رهن ثانویه بانک مسکن یا هر بانکی که وام مسکن می‌تولیدکننده داده و به‌صورت اقساطی به مصرف‌کننده منتقل شده است، مصرف‌کننده متعهد است پرداخت را قسطی انجام دهد. این یک سیستم تعهدی برای کسب درآمد توسط بانک است. اوراق رهن ثانویه بر این اساس منتشر می‌شود. به این ترتیب بانک تعهد به پرداخت را در سیستم بورس می‌فروشد. به این ترتیب منابع بانک غنی می‌شود و بانک‌ها مجبور نیستند از بانک مرکزی استقراض کنند. همچنین کسی که می‌خواهد وام مسکن بگیرد مجبور نیست آورده کالانی داشته باشد. این سیستم ساملی در چهارچوب اقتصاد نئوکلاسیک و برای ورود

بخش مسکن به بورس است. البته احتیاط‌های لازم، مقررات و صندوق‌های پشتیبانی برای کم درآمدها باید وجود داشته باشد. پس ورود مسکن به بورس اول نهاده‌سازی می‌خواهد. حداقل ۲۰سال است که ورود مسکن به بورس به‌صورت جدی در کشور مطرح است. اما عملیاتی نشده است. در چهارچوب طرح جامع مسکن در سال ۸۴ جزئیات آن روشن شد. صندوق‌های پشتیبانی از وام کم درآمدها، پشتیبانی از سکونتگاه‌های غیررسمی و نظام استیجار در طرح جامع مسکن آمده است. اما همه این طرح‌ها کنار گذاشته شد. الان که بازار بورس رونق گرفته و بخش مولد اقتصاد می‌تواند از آن بهره‌مند شود چگونه دولت می‌خواهد املاک را وارد بورس کند؟ در حالی که دولت اعلام می‌کند زمین زیادی برای ساخت و ساز در اختیار ندارد. فروش متری یعنی سوداگری مطلق. از طرفی گفته می‌شود قیمت مسکن با سوداگری افزایش یافته بعد فروش متری خود نوعی سفته بازی است. مزایده املاک در بورس برای مصرف نیست بیشتر برای ارزش‌داری است. به‌نظر می‌رسد با راه‌اندازی بورس املاک، در حساب مسکن دمیده شود. زمین‌هایی که دولت تملک کرده برای ساماندهی بازار و زمین و مسکن قانون زمین شهری زمین‌هایی که دولت تملک کرده برای ساماندهی بازار زمین و مسکن و تأمین مسکن کم درآمده مصرف‌کنند و دولت اجازه ندارد این زمین‌ها را وارد بورس کند.

باید با هوشمندی بیشتری این بازار را حفظ و حتی گسترش دهد». علاوه بر آمریکا، کشورهایی مانند روسیه نیز با احداث خط لوله ترک استریم به ظرفیت صادراتی سالانه ۳۱،۵ میلیارد متر مکعب در نظر دارند، سهم خود را در بازار ترکیه افزایش دهند. قطر نیز به دنبال افزایش حضور خود در این بازار است و در چنین شرایطی مذاکرات برای تمدید قرارداد گازی با ترک‌ها سخت‌تر خواهد شد. ترکیه در سال ۲۰۱۹ حدود ۴۷ میلیارد متر مکعب گاز وارد کرد و بیشترین رقم واردات روزانه نیز مربوط به ۸ ژانویه بود که مصرف گاز این کشور به ۲۴۶ میلیون متر مکعب رسید. گفتنی است که ایران جمعیت برابر با ترکیه اما مصرف گازی بیش از ۳ برابر این همسایه صنعتی خود دارد.

